

การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิด “คันโคมะจิชทีคุรี”

ดวงดาว โยชิตะ

หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการเชิงวัฒนธรรม คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, กรุงเทพมหานคร,
ประเทศไทย

ผู้นิพนธ์ประสานงาน อีเมล : duangdao@tni.ac.th

รับต้นฉบับ: 6 พฤศจิกายน 2563; รับประทานฉบับแก้ไข: 25 พฤศจิกายน 2563; ตอบรับบทความ: 8 ธันวาคม 2563

เผยแพร่ออนไลน์: 25 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิดคันโคมะจิชทีคุรี 2) ศึกษาความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่อการประเมินศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิดคันโคมะจิชทีคุรี การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 12 ชุด สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว ซึ่งแบ่งเกณฑ์คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง และการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบตามสะดวก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า 1) ทรัพยากรที่ปัจจุบันมีการนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์หัตถกรรมทองเหลืองบ้านปะอาว ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพื้นบ้าน ศูนย์เฉลิมราช และโฮมสเตย์บ้านปะอาว 2) ชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องทองเหลือง การทอผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ จึงทำให้ชุมชนมีศักยภาพด้านรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

อย่างไรก็ตามกลับพบว่า ชุมชนยังขาดศักยภาพในด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ด้านการตลาดท่องเที่ยวที่ขาดความหลากหลายและทันสมัย แต่ทั้งนี้ในการพัฒนาด้านการตลาดจะต้องให้ความสำคัญต่อความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก ซึ่งพบว่า ชุมชนบ้านปะอาวมีความต้องการอยากได้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นกลุ่มที่มีการใช้จ่ายทางการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : ศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนบ้านปะอาว คันโคมะจิชทีคุรี

A Study of Potentials of Cultural Tourism in Ban Pa-ao Amphoe Mueang Ubon Ratchathani Province: Kankou Machizukuri Approach

Duangdao Yoshida

Innovative Tourism and Hospitality Management, Thai-Nichi Institute of Technology, Bangkok, Thailand

Corresponding Author. E-mail address: duangdao@tni.ac.th

Received: 6 November 2020; Revised: 25 November 2020; Accepted: 8 December 2020

Published online: 25 December 2020

Abstract

This research study aims to; 1) Survey the tourism resources of “Ban Pa Ao” Village, Amphoe Mueang, Ubon Ratchathani, based on the concept of A Study of Potentials of Cultural Tourism in Ban Pa-ao Amphoe mueang Ubon Ratchathani Province: Kankou Machizukuri Approach. 2) To study both the comments and critiques, how public sectors, local business operators and current citizens reflecting back to the concept of A Study of Potentials of Cultural Tourism in Ban Pa-ao Amphoe mueang Ubon Ratchathani Province: Kankou Machizukuri Approach. This research is using qualitative method, with a total set of 12 structured interviews; given out to the public sectors, local business operators, and current citizens villagers of Ban Pa-Ao. Two criteria were set in order to divide those selected participants to both, survey to only specific participants and survey to participants participated based on their convenient, as this latter part analyzed solely on the information and data given. Results have shown: 1) The current useful tourism resources are; the Village Center of Brass and Silk, OTOP Souvenirs Center, “Chamlermraj” Center, and “Ban Pa Ao” Home-stay. 2) Tourism resources have acquired of potential development due to the exclusive characters of the local, with the combination of, the historical part, the local wisdom of Brass and Silk handicraft and the ebony “ma-kluea” dyed silk weaving in an orb patterned; all are in support to the experience tourism potential of the village community.

However, this research has also found out that the village is still lacking of potential for the part of community participation in tourism activities; marketing in tourism that has no variety and outdated. Thus, to do a marketing development, it is important to focus mainly on the need of the local; also Pa-Ao villagers have expressed their need for quality tourists, those who understand the local cultures and with power to spend.

Keywords: Potentials, Cultural Tourism, Pa-ao, Kankou Machizukuri

1) บทนำ

ประเทศญี่ปุ่นเป็นแบบอย่างของประเทศที่ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ภายใต้แนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึกุริ” ตลอดจนประเทศญี่ปุ่นยังได้นำเอาแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึกุริ” ไปเป็นแนวทางในการฟื้นฟูท้องถิ่นในระดับภูมิภาค (Pattara Jangjaicharoen, 2015, pp. 79-97) ทั้งนี้เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นต้องเผชิญกับปัญหาทางด้านประชากรของประเทศที่มีจำนวนการเกิดลดลง แต่มีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งหลายเมืองในชนบทของประเทศญี่ปุ่นมีประชากรส่วนใหญ่นเป็นผู้สูงอายุ วัยหนุ่มสาวก็จะออกไปทำงานในเมืองหลวงหรือเมืองที่มีความเจริญมากกว่า เพื่อหางานทำ อาทิ มีการอพยพย้ายถิ่นไปทำงานที่กรุงโตเกียว ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศญี่ปุ่น ทำให้เมืองชนบทของประเทศญี่ปุ่นได้รับผลกระทบจากการอพยพย้ายถิ่นฐาน ส่งผลทำให้เมืองในชนบทขาดกลุ่มคนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่นเป็นผู้สูงอายุทำให้อัตราการเกิดหรืออุตสาหกรรมท้องถิ่นไม่พัฒนา

แนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึกุริ” 観光まちづくり (kankoumachizukuri) จึงถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมท้องถิ่นในชนบท โดยรัฐบาลญี่ปุ่นเพื่อฟื้นฟูปัญหาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในระดับภูมิภาค ซึ่งแนวคิดนี้ในภาษาญี่ปุ่นเกิดจากคำ 3 คำ คือ คำว่า kankou ที่หมายถึงการท่องเที่ยว machi ที่หมายถึงเมือง และ zukuri ที่หมายถึงการทำหรือการสร้าง ดังนั้น คำว่า “Kankoumachizukuri” จึงแปลว่าตรงตัวว่า การสร้างเมืองท่องเที่ยว (Pethakorn Sributwong, 2013, pp. 11-15) ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องให้ความสำคัญต่อความพึงพอใจของประชาชนและนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล ตลอดจนให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ภายใต้หลักการ การส่งเสริมพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม สร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน (Taku Nohara, 2008, p. 30)

ชุมชนอะริเอะ (針江地区) ตำบลชินอะสะฮิ (新旭町) เมืองทะคะชิมะ (高島市) จังหวัดชิกะ (滋賀県) เป็นตัวอย่างชุมชนหนึ่งในญี่ปุ่นที่ได้มีการนำเอาแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว

“คันโคมะจิซึกุริ” 観光まちづくり (kankoumachizukuri) มาใช้ในการฟื้นฟูปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น คือ ชุมชนกลัวต้องเผชิญกับปัญหาความไม่ยั่งยืนทาง ด้านวัฒนธรรมการใช้น้ำ “คะบะทะ” (カバタ) ในอนาคต “คะบะทะ” (カバタ) หรือในภาษาไทยเรียกว่า “ตลิ่งน้ำ” เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนอะริเอะ (針江地区) ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการบริโภคและอุปโภค แต่ปัจจุบันวัฒนธรรมการใช้น้ำ “คะบะทะ” (カバタ) เริ่มใกล้จะสูญหายไป ทั้งนี้ เนื่องจากขาดผู้มาสืบสานต่อวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น ประชากรวัยหนุ่มสาวอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานในกรุงโตเกียว เหลือเพียงแค่กลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่ยังคงดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชน จึงเป็นเหตุผลทำให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำของชุมชนขึ้น เพื่อรับผิดชอบดำเนินงานด้านการบริหารจัดการน้ำของชุมชน และทำการเผยแพร่วัฒนธรรมการใช้น้ำ “คะบะทะ” (カバタ) ผ่านช่องทางสื่อมีเดียในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้คนรู้จักชุมชนมากขึ้น และเดินทางมาเยือนเพิ่มมากขึ้น จนทำให้วัฒนธรรมการใช้น้ำ “คะบะทะ” (カバタ) เป็นที่รู้จักของบุคคลนอกชุมชน ซึ่งทำให้หน่วยงานภาครัฐนำเอาทรัพยากรที่โดดเด่นของท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ทางการสร้างรายได้ และการสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนอะริเอะ (針江地区) โดยอาศัยการนำแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึกุริ” 観光まちづくり (kankoumachizukuri) ภายใต้วิธีการดำเนินการ อาทิ การทำความเข้าใจกับชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรมการใช้น้ำ “คะบะทะ” (カバタ) โดยอาศัยการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการสร้างความยั่งยืน (KIYOSHI, 2019)

ชุมชนบ้านปะอามีพื้นที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ของประเทศไทย เป็น 1 ใน 5 ของชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยวชุมชนประจำภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานมากกว่า 200 ปี และมีวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าทางด้านงานหัตถกรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณ ได้แก่ งานหัตถกรรมเครื่องทองเหลือง การทอผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ ซึ่งยังคงปรากฏหลักฐานให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาและเรียนรู้ จนมาถึงยุคปัจจุบันนี้ (Pa-ao Subdistrict Administrative Organization, 2019)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชุมชนปะอามีจะถูกคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 5 ของชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยวชุมชนประจำภูมิภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยแต่กลับพบว่าชุมชนปะอว ยังมีปัญหาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว อาทิ ปัญหาด้านบุคคลที่มาสืบสานต่องานด้านหัตถกรรมท้องถิ่น ปัญหาด้านการรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวของชุมชน ปัญหาด้านการใช้จ่ายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในชุมชนที่ค่อนข้างน้อย นักท่องเที่ยวใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวอยู่ในชุมชนน้อย (Waranya Intarapan, personal communication, August 13, 2019)

จากปัญหาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึคิ” เนื่องจากสภาพปัญหาของการท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอว มีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพปัญหาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งแนวคิด “คันโคมะจิซึคิ” เป็นแนวคิดที่ถูกนำไปใช้ในการสร้างความยั่งยืนให้กับหลายชุมชนในประเทศญี่ปุ่นและประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปะอว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิด “คันโคมะจิซึคิ” เพื่อสร้างความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรมหัตถกรรมท้องถิ่นให้แก่ชุมชนบ้านปะอว ตลอดจนนำเอาผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในพัฒนาและส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวได้รู้จัก และตัดสินใจเดินทางมาเยือน อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต

2) วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิดคันโคมะจิซึคิ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่อการประเมินศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิดคันโคมะจิซึคิ

3) ทบทวนวรรณกรรมแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึคิ”

3.1) ความหมายของการสร้างเมืองท่องเที่ยว

Tourism Town Development Promotion Council (2004) กล่าวว่า แนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึคิ” (観光まちづくり) มีรากศัพท์มาจากภาษาญี่ปุ่น 3 คำ คือ คำว่า คันโค (観光 KANKOU) แปลว่า การท่องเที่ยว คำว่า มะจิ MACHI (まち MACHI) แปลว่า เมือง และคำว่า ซึคิ (つくり ZUKURI) แปลว่า การสร้างหรือการทำ ซึ่ง “คันโคมะจิซึคิ” อาจกล่าวโดยรวมแล้วหมายถึง การสร้างเมืองท่องเที่ยว โดยเป็นลักษณะของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างมุมมองทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ แล้วนำไปพัฒนาต่อยอดให้เป็นเมืองที่มีชีวิตชีวา

3.2) วัตถุประสงค์ในการสร้างเมืองท่องเที่ยว

Taku Nohara (2008, p. 30) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชนควบคู่กับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

1. เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือน สร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันสำรวจและค้นหาจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อนำไปวางแผนและพัฒนาสร้างรูปแบบทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้
2. เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน โดยการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวและความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นจะต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวได้
3. เพื่อใช้การท่องเที่ยวช่วยในการอนุรักษ์ฟื้นฟูด้านวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้คงอยู่
4. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้นและลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพในเมืองอื่นๆ ของคนวัยหนุ่มสาว

3.3) หลักการสำคัญในการสร้างเมืองท่องเที่ยว

Tourism Town Development Study Group (2000: 10) แนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึคิ” (観光まちづくり) เป็นเครื่องมือในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาและนำความเจริญเข้ามาในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันการ

ท่องเที่ยวยังสามารถนำไปสู่การอนุรักษ์ด้านทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน โดยหลักการการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คั่นโคมะจิซึทึริ” มีดังนี้

1. ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการวางแผนของกลุ่มคนในท้องถิ่นหรือสมาคมและหน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวว่ามีผลประโยชน์และผลกระทบในด้านใดบ้าง ซึ่งจะนำมาสู่การร่วมกันคิดแก้ไขปรับปรุง ป้องกัน ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ส่งผลทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย เพราะทุกภาคส่วนเกิดการรับรู้แนวทางปฏิบัติในรูปแบบและทิศทางเดียวกัน

2. การดำเนินงานในการสร้างเมืองท่องเที่ยวจะต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

ประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

หลักการสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน คือการให้ความสำคัญต่อความต้องการของประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลักว่าชุมชนมีความต้องการนักท่องเที่ยวกลุ่มใด และนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้นสร้างผลประโยชน์ด้านความยั่งยืนให้กับชุมชนในมิติใด ในขณะเดียวกัน การสร้างเมืองท่องเที่ยวจะต้องมุ่งเน้นการกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการจ้างงานคนในชุมชน และช่วยสร้างคุณค่าให้แก่คนในท้องถิ่นโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่สามารถออกมาทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นของตน เช่น การเป็นอาสาสมัครในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนเกี่ยวกับความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ตลอดจนองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น

นอกจากนี้ การสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เดินทางมาเยือนก็เป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญควบคู่กันกับการสร้างความพึงพอใจให้คนในท้องถิ่น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่น แนวทางในการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ได้แก่ การมีมาตรฐานในการให้บริการทางการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการให้ข้อมูลและแชร์ข้อมูลการท่องเที่ยวของท้องถิ่นผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้กับคน

ภายนอกได้รู้จักและเกิดความต้องการในการเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3. สร้างระบบการให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวร่วมกันแบบเชื่อมโยง

ให้แก่ประชาชนผู้ที่พักอาศัยอยู่ในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว

กลุ่มหรือสมาคมและหน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่นควรมีการทำความเข้าใจและให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวในรูปแบบเดียวกัน สอดคล้องกัน และเป็นปัจจุบัน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น และป้องกันการสร้างความเข้าใจผิดในข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่พึงพอใจและได้รับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ไม่ดีกลับไปหลังจากการเดินทางมาท่องเที่ยว

3.4) การสำรวจและประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวชุมชน

การสำรวจและประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวชุมชน มีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งหน่วยงานสำหรับมาดูแลเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนขึ้นมาเฉพาะ พร้อมกับกำหนดปรัชญา ดำเนินงานและกำหนดกลยุทธ์ในการสร้างแรงกระตุ้นให้มีจำนวนผู้เข้าร่วมอุดมการณ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่มีจำนวนเพียงพอต่อการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 2 ค้นหาทรัพยากรในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้ เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งทรัพยากรที่เป็นอุตสาหกรรมท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวโดยบุคคลภายนอกชุมชนและบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีส่วนได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยรัฐบาลท้องถิ่นจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มอาชีพ NGO ต่าง ๆ ผู้ประกอบการท้องถิ่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม หรือการจัดแสดงสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมในชุมชน แล้วทำการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน อาทิ นักท่องเที่ยว นักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ใกล้เคียง แล้วในการเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีการแจกแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์บุคคลดังกล่าวเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรท้องถิ่น

มีอะไรบ้างที่มีอิทธิพลที่ที่น่าสนใจและบุคคลที่เข้าร่วมทำกิจกรรมมีความชื่นชอบต่อทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอิทธิพลหรือไม่ ในขณะเดียวกันการประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวก็จะต้องถูกประเมินโดยบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนด้วยเช่นกัน อาทิ รัฐบาลท้องถิ่น ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นมุมมองเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรท้องถิ่นของตนว่ามีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของบุคคลภายนอกหรือไม่ หากความคิดเห็นทั้ง 2 ฝ่ายสอดคล้องกันก็แสดงว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวประเภทนั้นสามารถที่จะนำมาพัฒนาในรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวได้ตลอดจนทำให้ชุมชนในท้องถิ่นเกิดความตระหนักและหันมาอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นประเภทนั้น ๆ ได้

4) วิธีดำเนินการวิจัย

4.1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มประกอบไปด้วยหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ตัวแทนผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี ตัวแทนผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว ซึ่งผู้วิจัยเลือกกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 4 คน ตามหลักการในการกำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพของนัสทาสี และไซเอ็นซู (Nastasi & Schensul, 2005, pp. 177-195) เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย การวางแผน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นที่มีบทบาทหน้าที่ในการรับนโยบายมาปฏิบัติ โดยเลือกบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน มีเวลาเพียงพอในการให้ข้อมูล และมีส่วนช่วยเหลือและผลักดันในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงจากตัวแทนความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐในระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการ

กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบการท้องถิ่น ได้แก่ ประธานศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลือง ประธานศูนย์เฉลิมราชพิพิธภัณฑ

พื้นบ้าน ประธานโฮมสเตย์ ประธานศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ตัวแทนผู้ประกอบการร้านอาหาร จำนวน 5 ท่าน ตามหลักการในการกำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพของนัสทาสี และไซเอ็นซู (Nastasi & Schensul, 2005, pp. 177-195) ซึ่งผู้ประกอบการเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใกล้ชิดนักท่องเที่ยวสามารถให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี และเข้าใจและรับรู้ถึงปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งยังเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สามารถเป็นตัวแทนในการช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนได้ โดยเลือกบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน มีเวลาเพียงพอในการให้ข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงจากตัวแทน

กลุ่มที่ 3 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 ท่าน ตามหลักการในการกำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพของ นัสทาสี และไซเอ็นซู (Nastasi & Schensul, 2005, pp. 177-195) เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเป็นเจ้าของพื้นที่ และเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยตรง โดยเลือกบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน มีเวลาเพียงพอในการให้ข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงจากตัวแทน

4.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/รวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสำรวจทรัพยากรทรัพยากรท้องถิ่น เกี่ยวกับข้อมูลด้านสภาพภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมทางสังคม สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานตามโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรท้องถิ่นที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และทรัพยากรท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวในอนาคต

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (semi-structure) ซึ่งผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามสัมภาษณ์จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการ และตำรา ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการในเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นก็ดำเนินการสร้างเครื่องมือการวิจัยที่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการจะศึกษา แล้วนำเสนอพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบไปด้วยแนวคำถามสำหรับ

หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอ่าว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ตัวแทนผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี ตัวแทนผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปะอ่าว จำนวนทั้งสิ้น 4 ท่าน โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ ศักยภาพด้านพื้นที่ ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ ศักยภาพด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม ศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เป็นต้น

2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบการท้องถิ่น ได้แก่ ประธานศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรหัตถกรรมหล่อทองเหลือง ประธานศูนย์เฉลิมราชพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ประธานโฮมสเตย์บ้านปะอ่าว ประธานศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ตัวแทนผู้ประกอบการท้องถิ่น ร้านอาหาร จำนวนทั้งสิ้น 5 ท่าน โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ ศักยภาพด้านพื้นที่ ศักยภาพด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม ด้านการตลาดท่องเที่ยว ศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เป็นต้น

2.3 แบบสัมภาษณ์สำหรับตัวแทนประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 3 ท่าน โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ ศักยภาพด้านพื้นที่ ศักยภาพด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม ด้านการตลาดท่องเที่ยว ศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เป็นต้น

4.3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) โดยวิธีการเปลี่ยนบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Investigator triangulation) แล้วนำมาตรวจสอบว่า เมื่อมีการเปลี่ยนบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากบุคคลหนึ่งเป็นอีกบุคคลหนึ่งภายใต้ข้อคำถามที่เหมือนกันจะมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่แล้วทำการตรวจสอบแบบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Methodological triangulation) ซึ่งผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ควบคู่กับการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

ประกอบที่ได้มีการค้นคว้า โดยทำการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เพื่อตรวจสอบว่า ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่แตกต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลมีความแตกต่างกันเพียงใด (Supang Chantavanich, 2015, p. 129)

4.4) วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (semi-structure) กับหน่วยงานภาครัฐผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอ่าว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยวิธีการบันทึกเสียงและการจดบันทึก เพื่อประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อไป

4.5) การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ตามทฤษฎีของ Miles and Huberman 1994 (as cited in Supang Chantavanich, 2013, p. 337) โดยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เป็นการจัดข้อมูลอย่างเป็นระบบ อยู่ในสถานะที่พร้อมจะนำไปใช้งานได้ทันที โดยการจัดระเบียบข้อมูลซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านกายภาพ และข้อมูลด้านกายภาพ โดยจะมีการดำเนินการเป็นระยะ ๆ

1.1 ข้อมูลด้านกายภาพ ได้แก่ ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกโดยมีการถอดข้อความและจัดระเบียบเก็บไว้เนื่องจากหากจำเป็นต้องมีการแก้ไขขัดเกลาข้อมูลเพื่อความเหมาะสมสละสลวยในภาษาก็สามารถแก้ไขได้แต่จะต้องยังคงความหมายเดิมและอารมณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้

1.2 ข้อมูลด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากเอกสารแบบสอบถามที่ยังไม่ได้ตีความหรือวิเคราะห์มาจัดเรียบเรียงจัดประเภทหรือเปรียบเทียบเพื่อนำมาวิเคราะห์หาว่าข้อมูลต่าง ๆ มีความหมายอะไรที่น่าจะตรงประเด็นกับเรื่องงานวิจัย

2. การแสดงข้อมูล (Data display) ผู้วิจัยมีการนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา หลังจากขั้นตอนการจัดระเบียบข้อมูลและการเชื่อมโยงข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ทำการจัดกลุ่มข้อมูล

และแสดงข้อมูลเป็นคำร้อยละเพื่อความเข้าใจง่ายในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การหาข้อสรุป ผู้วิจัยทำการสรุป ดีความ และการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการศึกษาวิจัย (Conclusion, Interpretation, Verification) โดยการบรรยายถึงข้อมูลที่ค้นพบแล้วจึงนำมาตีความและตรวจสอบก่อนที่จะเสนอผลการศึกษาต่อไป ซึ่งขั้นตอนในการตรวจสอบจะใช้วิธีการตรวจสอบภายในเพื่อทบทวนข้อมูล วิธีการได้มาของข้อมูล กระบวนการวิเคราะห์ว่า มีความเหมาะสมถูกต้องมากน้อยเพียงใด แต่ในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์หรือไม่ตรงประเด็นผู้วิจัยได้มีการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สมบูรณ์

5) ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านปะอว อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนแนวคิด “ค้นโคมะจิจิศิริ” พบประเด็นที่สำคัญที่สามารถนำมาสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอว อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิดค้นโคมะจิจิศิริ

การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติของชุมชนด้านสภาพภูมิศาสตร์ ด้านสภาพสังคม ด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนบ้านปะอว อาทิ บทความวิจัย บทความวิชาการ วิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางสื่อออนไลน์ ตลอดจนผู้วิจัยได้ลงสำรวจพื้นที่ด้วยตนเอง โดยใช้เครื่องมือแบบสำรวจทรัพยากรของชุมชนตามแนวคิด “ค้นโคมะจิจิศิริ” ซึ่งสามารถสรุปได้ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนบ้านปะอว โดยมีรายละเอียด แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสภาพภูมิศาสตร์ พบว่า ชุมชนบ้านปะอวตั้งอยู่บนถนนแจ้งสนิท-ยโสธร ห่างจากตัวเมืองประมาณ 25 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 27,500 ไร่

2. ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม พบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านปะอว ส่วนมากประกอบอาชีพทำนา มีจำนวนประชากร ทั้งสิ้น 5,389 คน จำแนกเป็นชาย 2,687 คน

หญิง 2,702 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 122.47 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,518 ครัวเรือน โดยประชาชนในตำบลปะอวส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานตามโครงสร้างพื้นฐานพบว่า มีโรงเรียนในพื้นที่ 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านชำโคม และโรงเรียนบ้านหนองสร้างหมากแข้ง มีโรงเรียนขยายโอกาสจำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านปะอว มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านปะอว มีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 23 ถนนแจ้งสนิทเป็นเส้นทางหลักเชื่อมระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับจังหวัดยโสธรและอีกหลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และยังมีจำนวนเส้นทางคมนาคมที่เป็นถนนลูกรัง ถนนดิน ถนนหินคลุก ถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก และจำนวนถนนอื่น ๆ เชื่อมระหว่างหมู่บ้านและตำบลอื่น ๆ โดยการขนส่งในเขตตำบลปะอว มีรถโดยสารประจำทางจากหมู่บ้านถึงตัวเมืองอุบลราชธานี ได้แก่ รถประจำทางสายอุบล-ปะอว รถประจำทางสายอุบล-ท่าวารี รถประจำทางสายอุบล-เขื่องใน รถประจำทางสายอุบล-ยโสธร เป็นต้น มีหอกระจายข่าวประจำชุมชน จำนวน 8 แห่ง และมีไฟฟ้าและน้ำประปาขยายทั่วทั้งชุมชน

ประเด็นที่ 2 สรุปผลรายงานการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอว

ผู้วิจัยขอสรุปผลการรายงานด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอว ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีให้บริการในปัจจุบัน ชุมชนบ้านปะอวมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน ได้แก่

1.1 ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประกอบไปด้วย ศูนย์เฉลิมราชพิพิธภัณฑ์บ้านปะอว ศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมทองเหลืองบ้านปะอว และศูนย์แสดงสินค้าพื้นเมืองปะอว เป็นต้น ซึ่งจุดท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง ของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอวเปิดให้บริการต้อนรับนักท่องเที่ยวทุกวัน

1.2 ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรบริการ ได้แก่ การให้บริการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ จำนวน 10 หลัง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 90-100 คน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้บริการนักท่องเที่ยว ตลอดจนมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบาย นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางจาก

ตัวเมืองมายังจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้หลากหลายช่องทาง ได้แก่ รถเช่า รถเช่าพร้อมคนขับ รถแท็กซี่มอเตอร์ และรถโดยสารสาย อุบลราชธานี-เขื่องใน เวลาเดินทาง 11.00 – 12.00 น.

2. ทรัพยากรท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้ในอนาคต ชุมชนบ้านปะอามีทรัพยากรที่สามารถนำมาพัฒนาเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้น ได้แก่

2.1 ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ นาข้าวประชาชนในชุมชนบ้านปะอามีส่วนมากประกอบอาชีพทำนาหลักและแต่ละครัวเรือนก็มีความรู้ด้านการดำนา เกี่ยวข้าว เก็บข้าว ขึ้นยุ้งฉางข้าว ซึ่งเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมที่สามารถนำไปสร้างรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้เกิดความหลากหลายให้กับชุมชนบ้านปะอามีได้ โดยที่รูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ชุมชนยังมีพื้นที่ป่าชุมชน คือ ป่าชุมชนชิตีในสมัยก่อนเคยเปิดให้บริการนักท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันได้ปิดการให้บริการไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตามกลับพบว่า ป่าชุมชนชิตียังมีทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าบางชนิดอาศัยอยู่ ได้แก่ กวาง นกยูง เป็นต้น

2.2 ด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีฮีต 12 คอง 14 ซึ่งเป็นกิจกรรมประเพณีเกี่ยวกับศาสนาและหลักการแนวทางในการปฏิบัติในสังคมที่จะต้องยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมและเป็นจารีตประเพณีที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอามีการยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ โดยกิจกรรมประเพณีฮีต 12 คอง 14 จะมีการจัดกิจกรรมขึ้นในทุก ๆ เดือน จึงทำให้หากนำกิจกรรมประเพณีที่คนในชุมชนจัดขึ้นในทุก ๆ เดือน นำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมกับคนในชุมชนย่อมทำให้โอกาสที่นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเดินทางไปเยือนชุมชนค่อนข้างเป็นไปได้สูง เนื่องจากรูปแบบกิจกรรมมีความเป็นเอกลักษณ์ มีความหลากหลาย และมีเรื่องราวที่แตกต่างกันไปตามรูปแบบของกิจกรรมนั้น ๆ ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็ยังได้เผยแพร่วัฒนธรรมและประเพณีของตนเองไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่อการประเมินศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอามี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิดค้นโคมะจิซทึริ

การศึกษาวัดดูประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (semi-structure) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอามี จำนวน 12 ท่าน สามารถนำมาสรุปผลการศึกษาตามแนวคิดและหลักการการสร้างเมืองท่องเที่ยว “ค้นโคมะจิซทึริ” โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านศักยภาพในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนบ้านปะอามีหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและส่วนกลางเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามพันธกิจของหน่วยงานเท่านั้น โดยส่วนมากจะมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอามี อาทิ โครงการหมู่บ้าน OTOP นวัตกรรม โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น โครงการกระตุ้นการท่องเที่ยวภาคอีสาน ภายใต้แคมเปญ “อีสานเขียว เที่ยวหน้าฝน” โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปะอามี โครงการสนับสนุนให้งบประมาณในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว โครงการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านปะอามี โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนและโครงการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โครงการสนับสนุนเกี่ยวกับงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชน โดยหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดฝึกอบรมด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้แก่ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกให้กับชุมชน การสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบเครือข่ายระหว่างภูมิภาคอีสานใต้ และมีการส่งเสริมโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอามีแก่นักท่องเที่ยว จัดโปรแกรมนำเที่ยวโดยบรรจุกการท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอามีเข้าร่วมกับโปรแกรมนำเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี

ในขณะที่ผู้ประกอบการท้องถิ่นและตัวแทนกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอามีส่วนมากไม่ได้มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอามี

ส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแค่เพียงในกลุ่มธุรกิจของตนเองเท่านั้น

นอกจากนี้ ชุมชนบ้านปะอายังมีศักยภาพในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการทำเวิร์คช็อป (workshop) แบบมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมทองเหลือง การทอผ้าไหมย้อมสีจากธรรมชาติ และกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัฒนธรรมท้องถิ่น ณ ศูนย์เฉลิมราชพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นปะอ่าว

2. ด้านความพึงพอใจของประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืนพบว่า อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านปะอ่าวที่สามารถนำมาใช้ในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและยังส่งผลในด้านบวกให้กับชุมชนในมิติของความยั่งยืนทางวัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจด้านหัตถกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเครื่องทองเหลืองปะอ่าว และหัตถกรรมการทอผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ ทั้งนี้เนื่องจากหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนบ้านปะอ่าวเป็นงานฝีมือที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณและเป็นชุมชนเดียวที่ยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำเครื่องทองเหลือง แบบวิธีขึ้นฝ้างหาย ซึ่งเป็นวิธีการหล่อทองเหลืองแบบโบราณ และการทอผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ ซึ่งเป็นวิธีการย้อมที่ได้จากสีธรรมชาติที่มีผลกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

สำหรับการพัฒนาและส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนมีความต้องการอยากได้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีการใช้จ่ายทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยจุดท่องเที่ยว

1. ศูนย์หัตถกรรมทองเหลือง มีความต้องการกลุ่มนักท่องเที่ยวหลัก คือ กลุ่มนักเรียน นักศึกษามากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ
2. โฮมสเตย์บ้านปะอ่าวมีความต้องการกลุ่มนักท่องเที่ยวหลัก คือ นักท่องเที่ยวกลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่ต้องการมาศึกษาดูงานได้มากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น
3. ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน มีความต้องการกลุ่มนักท่องเที่ยวหลัก คือ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปได้มากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น
4. ธุรกิจร้านอาหารท้องถิ่น มีความต้องการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย

ในขณะที่ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอ่าว พบว่า

ด้านจุดแข็ง ชุมชนบ้านปะอามีประวัติศาสตร์ความเป็นมามากกว่า 200 ปี และมีวัฒนธรรมประเพณี 2 ชนชาติ ได้แก่ ชนธรรมเนียมประเพณีไทยฮิดี 12 ครอง 14 และวัฒนธรรมการสร้างบ้านแบบลาว ในขณะเดียวกันชุมชนบ้านปะอายังมีจุดแข็งด้านกิจกรรมและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ หัตถกรรมเครื่องทองเหลืองปะอ่าว การทอผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ ซึ่งเป็นการย้อมสีจากสีธรรมชาติที่ได้จากเปลือกไม้ และผลไม้ที่หาได้ในท้องถิ่น กอปรกับมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปศึกษาและเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชุมชน ณ ศูนย์เฉลิมราชพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านปะอ่าว นอกจากนี้ชุมชนยังมีผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกของที่ระลึกของท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสินค้า OTOP นวัตกรรมประจำจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ สินค้าหัตถกรรมทองเหลือง ผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ

ด้านจุดอ่อน พบว่า ศูนย์หัตถกรรมทองเหลือง ศูนย์แสดงสินค้าพื้นเมืองบ้านปะอ่าว ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านปะอ่าว) ขาดการจัดเก็บข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยว ขาดการกำหนดช่วงเวลาในการเปิด - ปิด และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าชมต่อรอบที่ชัดเจน ขาดการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ไม่มีโปรแกรมนำเที่ยวชุมชนสำหรับบริการนักท่องเที่ยวโดยส่วนมากต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเท่านั้นในการออกแบบโปรแกรมนำเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มทำให้ชุมชนบ้านปะอ่าวไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก ในขณะที่การโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอ่าวมีความหลากหลายแต่ขาดความต่อเนื่องทำให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชนไม่เป็นปัจจุบัน ขาดบุคลากรในการดำเนินงานในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าว ชุมชนบ้านปะอ่าว ถึงแม้จะมีจุดเด่นด้านกิจกรรมและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นแต่ลักษณะของกิจกรรมและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวยังไม่มี ความหลากหลายเช่นเดียวกันกับผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกของชุมชนที่ไม่มีความหลากหลายและมีไม่ทันสมัย

ด้านโอกาส พบว่า ชุมชนบ้านปะอ่าวเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หัตถกรรมทองเหลืองได้ถูกคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกของจังหวัดอุบลราชธานีในการไปจัดแสดงสินค้าตามงานมหกรรมต่าง ๆ ของทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และชุมชนบ้านปะอาวยังเป็น 1 ในชุมชนท่องเที่ยวเมืองรองที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการบรรจุกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอาวเข้าไปในโปรแกรมการนำเที่ยว “อีสานเขียว เที่ยวหน้าฝน” มีเครือข่ายทางการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค มีงบประมาณในการสนับสนุนให้ตัวแทนของชุมชนไปศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จด้านการท่องเที่ยว มีหน่วยงานภาครัฐส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดฝึกอบรมทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกให้กับชุมชน มีหน่วยงานภาครัฐคอยให้ความช่วยเหลือประสานงานด้านการรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้าไปทำกิจกรรม CSR ในชุมชนบ้านปะอาว ได้แก่ กลุ่มธนาคารเพื่อช่วยในการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ให้แก่ประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวศูนย์หัตถกรรมทองเหลือง ศูนย์แสดงสินค้าพื้นเมืองบ้านปะอาว และศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช (พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านปะอาว) มีนักธุรกิจเข้ามาลงทุนในจังหวัดอุบลราชธานีเพิ่มขึ้นทำให้โอกาสในการผลักดันผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกในเชิงพาณิชย์มากขึ้น เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาดูงานสำหรับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นด้วยการบรรยายวิชาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าเป็น 1 รายวิชาในหลักสูตรของโรงเรียนบ้านปะอาวเพื่อให้นักเรียนซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านปะอาวในอนาคต และปัจจุบันนี้ชุมชนได้มีแหล่งท่องเที่ยวใหม่เกิดขึ้น 1 แห่ง ได้แก่ หนองน้ำปะอาว นักท่องเที่ยวสามารถออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอาวได้ด้วยตนเองเนื่องจากชุมชนไม่มีโปรแกรมนำเที่ยวสำหรับบริการนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาไม่นานในการเดินทางจากตัวเมืองเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่โอกาสในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอาวก็มีโอกาสเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากชุมชนได้รับความสนใจจากสื่อระดับประเทศและสื่อระดับท้องถิ่นในการเข้าทำข่าว ได้แก่ สารคดีเรื่องทองเหลืองปะอาวทางสื่อโทรทัศน์ และการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนในสื่อมิตติของหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด

ด้านอุปสรรค พบว่า หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเมืองรองที่มีพื้นที่ติดกับการท่องเที่ยวเมืองหลักมากกว่าการท่องเที่ยวชุมชนเมืองรองที่มีพื้นที่ไม่ติดกับการท่องเที่ยวเมืองหลัก เช่น ชุมชนบ้านปะอาว ปัจจุบันการเดินทางเข้าศึกษาดูงานในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอาวลดน้อยลง เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาดูงานของหน่วยงานภาครัฐลดลง งบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอาวมักค่อนข้างจำกัดในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบไม่เชื่อมโยง ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกของที่ระลึกเป็นงานแฮนด์เมดที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนและใช้เวลานานในการผลิตสินค้าออกมาในแต่ละชิ้นจึงทำให้ราคาค่อนข้างแพง และชุมชนขาดการให้บริการด้านที่พักแรมที่ได้มาตรฐานที่เป็นไปตามมาตรฐานที่พักแรมที่รัฐบาลกำหนดทำให้นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อถือในการเข้ารับบริการ

สรุปผลจากการวิเคราะห์สามารถอธิบายได้ว่า แนวทางการสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาวจะต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่ ส่วนวิธีการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวจะต้องมีลักษณะการสร้างรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนปะอาวและนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีร่วมกันระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว

3. ด้านการสร้างระบบการให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวร่วมกันแบบเชื่อมโยง ให้แก่ประชาชนผู้ที่พักอาศัยอยู่ในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนบ้านปะอาวยังขาดศักยภาพด้านการบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวยังไม่ชัดเจนเป็นระบบ เนื่องจากจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชนบ้านปะอาวไม่ได้มีการจัดเก็บจำนวนสถิตินักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลที่แท้จริงได้ทำให้ยากต่อการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เช่น การนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยวชุมชน การนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในการเข้าเยี่ยมชมแต่ละจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ ใน

ชุมชน และยังขาดศักยภาพในการให้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำมีจำนวนไม่เพียงพอ เพราะจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน ส่วนมากมีบริการห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวแค่ห้องเดียวและไม่แยกห้องน้ำชาย ห้องน้ำหญิง

6) สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปะอว อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิด “คันโคมะจิซทึครี” สามารถนำมาสรุปและอภิปรายผลได้ออกเป็น ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 รายงานทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอว อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิดคันโคมะจิซทึครี พบว่า ชุมชนบ้านปะอวมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชน ประเพณีฮีต 12 คอง 14 บ้านแบบไทย ลาว ภูมิปัญญาการหล่อเครื่องทองเหลืองแบบขี้ผึ้งหาย การทอผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ การทำนา สอดคล้องกับ Suatta Burapha Sathit chitphong (2013) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และเพิ่มมูลค่าหัตถกรรมทองเหลืองบ้านปะอว ตำบลปะอว อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านปะอวมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะเครื่องทองเหลืองบ้านปะอว ที่มีกรรมวิธีการหล่อเครื่องทองเหลืองแบบโบราณ (แบบขี้ผึ้งหาย) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Prathana Jirachaiaree (2013) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ทองเหลืองและผ้าไหมบ้านปะอว จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผลการวิจัย พบว่า หัตถกรรมทองเหลือง และผ้าไหมบ้านปะอวมีศักยภาพในตัวเองสูงเนื่องจากมีความเป็นเอกลักษณ์แบบดั้งเดิม

ประเด็นที่ 2 ความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่อการประเมินศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอว อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนฐานแนวคิด คันโคมะจิซทึครี พบว่า ชุมชนบ้านปะอวมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น คือ เครื่องทองเหลืองบ้านปะอว ผ้าไหมย้อมมะเกลือลายลูกแก้ว ในขณะที่ทรัพยากรของท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการนำมาพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ ด้านประวัติศาสตร์

ความเป็นมาของชุมชนที่ยาวนานมากกว่า 200 ปี ศูนย์เฉลิมราชพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งเป็นสถานที่เก็บรวบรวมเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ของชุมชน ทรัพยากรทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับ Tourism Town Development Promotion Council (2004) ที่ได้อธิบายถึงแนวทางในการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซทึครี” (觀光まちづくり) ไว้ว่าในการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องอาศัยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เพื่อมาสร้างมุมมองทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ แล้วนำไปพัฒนาต่อยอดให้เป็นเมืองที่มีชีวิตชีวา ในขณะที่ทรัพยากรท้องถิ่นประเภทอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนแต่ยังสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดเพื่อใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้นได้ ประกอบไปด้วย นาข้าว การทำนํานับว่าเป็นอาชีพหลักของชุมชน และชุมชนมีการยึดถือประเพณีฮีต 12 คอง 14 ซึ่งป่าชุมชนดอนขี้มีพื้นที่กว้างขวาง มีจุดสำหรับไว้ให้ชาวบ้านทำบุญ จัดกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างเพียงพอ และร่มรื่นเนื่องจากสถานที่เต็มไปด้วยต้นไม้ขนาดชนิด สอดคล้องกับแนวคิดของ (Taku Nohara, 2008, p. 30) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้คงอยู่ โดยชุมชนสามารถสร้างกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การสร้างการรับรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวให้มาเยือน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นก็สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปในอนาคตได้ และนอกจากนี้ยังมีพื้นที่ป่าชุมชนป่าชุมชนขี้ในสมัยก่อนเคยเปิดให้บริการนักท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันได้ปิดการให้บริการไปแล้ว แต่ยังมีทรัพยากรป่าไม้ ที่หลากหลายและสัตว์ป่าบางชนิดยังอาศัยอยู่ ได้แก่ กวาง นกยูง เป็นต้น สอดคล้องกับ Fongchan Luangchandang, Surachai Kangwon, Waraporn Nantasan (2018) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาให้เป็น "แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน" จะต้องประกอบไปด้วยตัวบ่งชี้เกี่ยวข้องกับด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

7) ข้อเสนอแนะ

7.1) ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1. เชนโยบาย

1.1 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว ควรมีการวางแผนและปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

1.2 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว ควรมีการจัดทำปฏิทินประเพณีฮีต 12 คอง 14 ขึ้นประจำเดือน เพื่อให้ข้อมูลการจัดกิจกรรมเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรม

1.3 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว ผู้ประกอบการท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว ควรมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดเก็บระบบข้อมูลจำนวนสถิตินักท่องเที่ยวร่วมกัน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ทางด้านการตลาดท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

1.4 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว ควรจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวตามจุดท่องเที่ยวภายในชุมชน ได้แก่ ห้องน้ำ แยกห้องน้ำชาย ห้องน้ำหญิง จัดตั้งศูนย์การรักษาความปลอดภัยและให้ข้อมูลการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว

1.5 การท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย สำนักงานอุบลราชธานี ควรมีการจัดโปรแกรมนำเที่ยวของชุมชนบ้านปะอาวเข้าไปในโปรแกรมนำเที่ยวชุมชนของจังหวัด ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต อาทิจ การทำนา การเกี่ยวข้าว และการเก็บข้าวขึ้นยุ้งฉาง ตลอดจนการท่องเที่ยวในลักษณะเดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ

1.6 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว ควรมีการจัดโครงการอาสาสมัครในการเป็นไกด์ชุมชน เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว

1.7 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการพัฒนาด้านพื้นที่ของชุมชนบ้านปะอาว เช่น การปรับปรุงทัศนียภาพ การจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นชุมชนบ้านปะอาว

1.8 หน่วยงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการท้องถิ่นในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและมีความทันสมัย

2. เชนปฏิบัติ

2.1 ผู้ประกอบการท้องถิ่น ควรมีการจัดเก็บข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวในการเข้าชมหรือใช้บริการ และควรมีการแบ่งปันและใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

2.2 ผู้ประกอบการท้องถิ่น ควรมีการกำหนดช่วงเวลาเปิด-ปิด ของจุดท่องเที่ยวของตนให้ชัดเจน

2.3 ผู้ประกอบการท้องถิ่น ควรมีการกำหนดรอบในการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ดี อันเนื่องมาจากผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงและดูแลนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

2.4 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ควรมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน

7.2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอาว เพราะจะทำให้ทราบว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะใดแล้วนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอาวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

2. ควรทำการศึกษาถึงแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอาว เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ได้รับงบประมาณในการสนับสนุนจากสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ประจำปีงบประมาณ 2562

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต สุขเจริญพงษ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสรรค์ เลิศโนสสัย คณบดีคณะบริหารธุรกิจ อาจารย์ชาติชาญ โพธิ์พาด ผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี และ ดร.โกศวัต รัตโนทยานนท์ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

ที่ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวิจัยในครั้งนี้ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง ทำให้งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ขวสิทธิ์ ณ ถลาง รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธินันท์ พรหมสุวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญมัย เจียรกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จนทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์และมีคุณค่า

ขอกราบขอบพระคุณ คุณธนกร พูลเพิ่ม ผู้อำนวยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คุณวรัญญา อินทรพันธุ์ นักวิเคราะห์และแผนนโยบายชำนาญการ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย สำนักงานอุบลราชธานี คุณวาสนา ภาคสินธุ์ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ ปฏิบัติการแผนวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี อาจารย์อุษณีย์ วิชรไพศาลกุล อาจารย์ประจำคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คุณสมเนตร แวดคุ้ม นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว คุรุบุญมี ล้อมวงษ์ ประธานศูนย์หัตถกรรมทองเหลืองบ้านปะอาว คุณอภิชาติ พานเงิน ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านปะอาว คุณเตือนใจ แก้ววงษา ประธานศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพื้นบ้านปะอาว คุณสมชาย เขมเพ็ชร คุณลำพา จันทรเพ็ญ คุณสมควร สาจันทร์ คุณวิรัตน์ กัลปพฤกษ์ คุณยุทธศักดิ์ พวงจันทร์ และคุณคำพันธ์ พูลภาค ตัวแทนประชาชนของชุมชนบ้านปะอาว สำนักงานอุบลราชธานี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลและการประเมินคู่มือรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอาวจนทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีความสมบูรณ์และมีคุณค่า

REFERENCES

- Chai Phothisit. (2011). *Science and art of qualitative research*. (in Thai). (2nd ed.). Bangkok: Amarin Printing.
- Fongchan Luangchandang, Surachai Kangwon, Waraporn Nantasan. (2018). The potential of role-model communities in sustainable and creative tourism. (in Thai). *Electronic Journal of open and Distance Innovative Learning*, 8(2), 52-83.
- KIYOBI. (2019). *Kabata: When life and water meet at Harie*. Retrieved from <https://anngle.org/th/j-culture/kabata.html>
- Nastasi, B. K. and Schensul, S. L. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. *Journal of School Psychology*, 43(3), 177-195.
- Pa-ao Subdistrict Administrative Organization. (2019). *Environment of Community*. Retrieve from <https://www.pa-ao.go.th/index.php/about-us/general>
- Pattra Jangaicharoen. (2015). Cultural tourism management; A case study of Ogimachi community, Shirakawa Village, Gifu Prefecture, Japan. (in Thai). *Japanese Studies Journal*, 33(2), 79-97.
- Pethakorn Sributwong. (2013). *Old town love story from Japan*. (in Thai). Bangkok: Bangkok Forum.
- Prathana Jirachaiaree. (2013). *The design of brass with silk products Baan Pa-ao Ubonratchathani* (in Thai). (Master's thesis, Silpakorn University). Retrieved from <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/13569/fulltext.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Suatta BuraphaSathit chitphong. (2015). The guidelines for preserving and adding the value to the brass handicraft of Ban Pa-Ao, Pa-Ao Sub-district, Muang District, Ubonratchathani Province. (in Thai). *Academic Journal Phranakorn Rajabhat University*, 6(2), 48-61.
- Supang Chantavanich. (2013). *Qualitative research methods*. (in Thai). (21th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Taku Nohara. (2008). *Current situation and possibilities surrounding tourism town development Quarterly town development*. (in Japan). Yokohama: Nihon Kotsu Corporation.
- Tourism Town Development Promotion Council. (2004). *Tokyo metropolitan tourism town development basic policy Tokyo*. Retrieved from https://www.mlit.go.jp/kankochu/page04_000048.html
- Tourism Town Development Study Group. (2000). *Tourism town development guidebook*. (in Japan). Japan: Asia-Pacific Tourism Exchange Center.